

Eestin paikallishallinto lyhyesti

Jaak Aab

Paikallishallinnon palauttamisen perustana oli vuoden 1989 laki paikallishallinnon perusteista. 1990-luvun alussa neuvostoaikaisia kyläneuvostoja ja muita hallinnollisia yksiköitä alettiin muuttaa demokraattisiksi kunniksi ja kaupungeiksi. Ensimmäiset nykyisessä mielessä järjestetyt paikallishallinnon vaalit pidettiin vuonna 1993.

Viron paikallishallintojärjestelmä on yksitasoinen. Paikallishallinnon yksiköitä ovat kunnat ja kaupungit. Kunnan tai kaupungin ylin päätöksentekoeelin on asukkaiden valitsema valtuusto, ja toimeenpaneva elin on hallitus, jota johtaa kunnanjohtaja tai kaupunginjohtaja.

Paikallishallinnon tehtäviin kuuluvat muun muassa koulutus, sosiaalihuolto, paikallisten teiden ja katujen ylläpito, alueidenkäytön suunnittelu, kulttuuri sekä monet muut paikallisen elämän kysymykset.

Tärkeitä historiallisia vaiheita

- **1886** – Venäjän keisarikunnan aikana hyväksyttiin Viron ja Liivinmaan kuvernementtien paikallishallintoa säännellyt Makoggukonna seadus. Sitä voidaan pitää yhtenä Viron nykyisen paikallishallinnon kehityksen historiallisista lähtökohdista.
- **1918–1940** – Itsenäisessä Viron tasavallassa kehittyi demokraattinen paikallishallintojärjestelmä. Vuoden 1939 hallintouudistus vähensi kuntien määrää merkittävästi. Tavoitteena oli tehdä kunnista taloudellisesti ja hallinnollisesti elinkelpoisempia.
- **1940–1990** – Neuvostoaikana paikallishallinnon tilalla toimivat käytännössä valtiolliset vallan elimet, ja paikallinen itsehallinto oli hyvin rajallista.
- **1989–1993** – Paikallisen itsehallinnon palauttaminen alkoi. Vuoteen 1990 mennessä ensimmäiset paikallishallinnon yksiköt olivat saaneet asemansa takaisin, ja vuoden 1993 vaaleihin mennessä demokraattinen paikallishallintojärjestelmä oli palautettu.
- **1993–2017** – Virossa oli hyvin paljon pieniä kuntia ja kaupunkeja. Vuonna 1993 paikallishallinnon yksiköitä oli 255.
- **2017** – Toteutettiin laaja hallintouudistus. Kuntia yhdistettiin suuremmiksi yksiköiksi, ja niiden määrä väheni 79:ään – 64 kuntaan ja 15 kaupunkiin. 2025 paikallisvalijen jälkeen 63 kunta ja 15 kaupunkia. Samalla maakuntahallitukset (maakuntahallitused) lopettivat toimintansa vuoden 2018 alussa.

Vuoden 2017 uudistuksen keskeisenä tavoitteena oli luoda vahvempia ja toimintakykyisempiä paikallishallinnon yksiköitä, jotka pystyisivät tarjoamaan laadukkaampia julkisia palveluja. Virossa on kuitenkin edelleen tärkeä kysymys, miten suurempien kuntien hallinnollinen toimintakyky voidaan tasapainottaa pienempien yhteisöjen päätöksenteko-oikeuden ja paikallisten erityispiirteiden kanssa.

Sosiaalidemokraattisesta näkökulmasta erityisen tärkeä kysymys on se, kuinka paljon päätösvaltaa ja taloudellisia resursseja pitäisi olla mahdollisimman lähellä ihmisiä. Meidän aloitteestamme kuntien rahoitusjärjestelmää muutettiin kaksi vuotta sitten niin, että erityisesti maaseutualueiden kuntia vahvistettiin. Tätä muutosta alettiin kutsua nimellä Robin Hood.

Kuntauudistus 2017

Mittari	Ennen hallintouudistusta	Hallintouudistuksen jälkeen
Kuntien määrä	213	79
Kunnan keskimääräinen asukasluku	6 349	17 118
Asukasluvun mediaani	1 887	7 865
Alle 5 000 asukkaan kuntia	169	15
Yli 11 000 asukkaan kuntia	16	28

Vuoden 2017 hallintouudistus oli tässä mielessä erittäin merkittävä.

Keskimääräisen kunnan asukasluku kasvoi **noin 2,7-kertaiseksi**, 6 349 asukkaasta 17 118 asukkaaseen.

Vielä kuvaavampi on mediaani: se nousi 1 887 asukkaasta 7 865 asukkaaseen eli **yli nelinkertaiseksi**. Tämä osoittaa paremmin, kuinka paljon pienten kuntien asema muuttui, koska ennen uudistusta keskiarvoon vaikuttivat voimakkaasti Tallinnan ja muiden suurten kaupunkien asukasluvut.

Kuntien alueen koon muutos

Mittari	Ennen hallintouudistusta (2017)	Hallintouudistuksen jälkeen (2017)
Kuntien määrä	213	79
Kunnan keskimääräinen pinta-ala	204 km ²	550 km ²
Pinta-alan mediaani	180 km ²	512 km ²

Kunnan keskimääräinen pinta-ala kasvoi siis **204 neliökilometristä 550 neliökilometriin**, eli noin **2,7-kertaiseksi**. Pinta-alan mediaani kasvoi 180 km²:stä 512 km²:iin eli lähes **2,8-kertaiseksi**.